

Posudek na bakalářskou práci
studentky Michaely Olleové
Přehled faktorů ovlivňujících kojení turovitých

Někteří savci kladou vejce, jiní vyživují plod placentou, ale všichni kojí svá mláďata mlékem. Kojení má pro mládě a matku (v případě několika kaloňů snad i otce) závažné – a pro nás vědce zajímavé – fyziologicko-metabolické, etologické a sociobiologické důsledky.

Předkládaná práce se pokusila předložit přehled faktorů ovlivňujících kojení u atraktivní skupiny turovitých a to na základě studia literatury – jedná se tedy o rešeršní typ bakalářské práce. Je třeba zmínit, že bakalářská práce se primárně opírá o ty studie, které statisticky hodnotily vliv různých faktorů (např. denní doba, hmotnost mláďátek, plemeno, pohlaví apod.) na dílčí faktory kojení (např. frekvence, doba kojení apod.). Předkládaná práce je tedy rešerší *sensu stricto*, nikoliv určitým typem statistické meta-analýzy.

Práce je psána úsporným, poměrně čtivým vědeckým jazykem a kromě výjimečných překlepů či chyb (např. záměna ovce za kozu na str. 2; či občasná nepřítomnost kurzívy u vědeckých druhových jmen v přehledu použité literatury) vykazuje nadstandardní formální kvality.

Práce s pomocí literatury předkládá výčet faktorů ovlivňující charakteristiky kojení pro skupinu turovitých vyjma koz a ovcí, které podobným způsobem minulý rok zpracovala A. Kubenková (viz Olleová 2010). Práce se opírá o nadstandardní počet použitých pramenů v počtu 69 anglicky psaných studií + jedné česky psaná rešerše z PřF Ostravské univerzity. Závěry těchto studií jsou začleněny do textu práce, ale také do tabulek, které poměrně přehledně popisují testovaný vzorek, dílčí sledované kategorie, nesignifikantní nebo naopak signifikantní vliv sledovaných faktorů a prostředí, ve kterých byly studie prováděny. Přes nespornou užitečnost a přehlednost tabulek oponent otevřeně přiznává, že tabulky v jeho očích nabyly v některých bodech plně srozumitelnosti až v kombinaci s textem. Autorka tabulky (a tedy nastudované dílčí studie) shrnuje v textu z hlediska druhů, podčeledí a zjištěných závislostí. Poukazuje na případné rozpory a navíc nabízí v mnoha případech logická, avšak netriviální vysvětlení těchto rozporů a pokouší se zjištěné závislosti zgeneralizovat pro celou skupinu turovitých. V souhrnném hodnocení lze tedy konstatovat, že tato práce splnila naznačené cíle a přinesla řadu zajímavých a podnětných postřehů.

Z hlediska formálních stránek práce mám potřebu zmínit dva body:

1. Z první věty by mi vyplynulo, že se Wilson et al. 2005 zabývali charakteristikami kojení u turovitých, přestože jste se odkazovala na druhovou náplň této skupiny. V tom případě by bylo lepší užít „Bovidae (*sensu* Wilson & Reeder 2005)“.
2. Str. 14, „viz“ je bez tečky, znamená „koukni“.

Z hlediska obecně věcných stránek práce bych rád uvedl tento postřeh či výtku:

Závěr úvodu vzbuzuje dojem, že se práce bude zabývat všemi možnými faktory, které mohou ovlivnit kojení. Náplň práce ale hned přesedlává jen na ty studie, které vybrané charakteristiky kojení zkoumaly statisticky v kombinaci s dalšími charakteristikami studovaných jedinců. To je svým způsobem naprosto legitimní, na druhou stranu bych uvítal nějaký komentář, že ostatní charakteristiky takto studovány nebyly. To je dle mého soudu případ fylogenetického pozadí kojení a s ním spojené etologické projevy a nebo počet struků, jejichž počet je u turovitých buď 2 nebo 4 a některé druhy jsou dokonce vnitrodruhově variabilní. Připouštím, že tyto údaje se spíše hodí do meta-analýz, ale na druhou stranu by si

zde zasloužily alespoň formální zmínění. V této podobě čtenář nemá jistotu, zda tyto faktory autorka jen opomenula a nebo zůstávají vědecky naprosto nestudované.

Z tohoto hlediska mi ale vyložene chybí nějaký komentář ke složení mléka, to je přece faktor, který by měl mít – chce se mi říct musí mít – vliv na frekvenci či dobu kojení a nebo další charakteristiky kojení. Ve zcela stejném duchu postrádám vysvětlení, proč není v bakalářské práci zmíněna celková doba laktace (tj. doba do odstavu) – pro zajímavost monografie „Hayssen, V., van Tienhoven, Ari. & van Tienhoven, Ans. (1993). *Asdell's patterns of mammalian reproduction. A compendium of species-specific data*. Ithaca, London: Cornell University Press” uvádí délku laktace pro 55 druhů turovitých včetně tří chocholatek.

Dotazy:

1. Str. 2, Trivers-Willardova hypotéza: proč by měly matky polygynních druhů investovat ve špatné kondici či nižším hierarchickém postavení více do dcer?
2. Oponent má (matné) tušení, že antilopa Derbyho byla také detailně studována z hlediska kojení, čímž byste měla další studovaný druh pro určité faktory a nabízelo by se tak srovnání s mnohdy Vámi udávanou antilopou losí. Je tomu tak?
3. Bývá u turovitých pozorováno sání mléka dospělými jedinci? Pokud ano, označuje se také jako allokojení?
4. Závěr s perspektivami je v pořádku, ale je na můj vkus poněkud obecný. Chtěl bych od Vás nyní slyšet detailní návrh perspektiv Vaší práce v případě, že byste v této práci – kojení turovitých – pokračovala v magisterském nebo doktorandském studiu. Prosím specifikujte metodický přístup (vlastní sběr dat či meta-analýza), obecnější či konkrétnější výběr taxonů apod.
5. Jaký „design“ pokusu sběru dat byste na základě Vaší rešerše doporučila? Např. co se délky či doby pozorování týče apod.?

V souhrnu musím konstatovat, že tato bakalářská práce obsahuje kvalitní literární rešerši, která zhodnotila nadstandardní počet literatury, a která přináší některé zajímavé a důležité závěry. Jednoznačně tak splnila požadavky kladené na bakalářskou diplomovou práci a zaslouží si kladné hodnocení. S konečným hodnocením vyčkám na obhajobu.

V Českých Budějovicích 17.1. 2010

Mgr. Jan Robovský